

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Науковий парк «Наука та безпека»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО, ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Тези доповідей
XI Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Вінниця, 9 грудня 2022 р.)

Вінниця 2022

УДК [340.12:330.101:342.734](477)
С91

*Друкується за рішенням оргкомітету
відповідно до доручення Харківського національного університету
внутрішніх справ від 20.09.2022 № 40*

Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 9 груд. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Вінниця, 2022. – 242 с.

У збірнику вміщено тези доповідей учасників конференції за такими напрямками: гуманітарні аспекти соціального розвитку держави; сучасні проблеми правової системи України; протидія злочинам правоохоронними органами; економічна безпека держави та суб'єктів господарювання.

УДК [340.12:330.101:342.734](477)

Матеріали друкуються за рішенням оргкомітету конференції, викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори. Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи», а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>)

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2022

(універсальне камуфльоване забарвлення для різних місцевостей), «пксель» (українська військова форма у вигляді камуфляжу «квадратиками»), «термуха» (термобілизна), «педалі» (військове взуття); військової зброї чи приладдя: «нептун» (українська протикорабельна крилата ракета), «джавелін» (переносний протитанковий ракетний комплекс), «байрактар» (турецький ударний оперативно-тактичний середньовисотний безпілотний літальний апарат), «калашмат» (автомат Калашникова), «покемон» (кулемет ПКМ), «шайтан-труба» чи «весло» (вогнемет), «огірки, моркви та кабачки» (боєприпаси до ПТРК, СПГ та РПГ), «поросята» (снаряди до мінометів), «ядерка» (ядерна зброя, якою росія погрожує світові, атомна бомба), «птічки», «очі» й «ночніки» (дрони й прилад нічного бачення), «бандеромобіль» (бойові автомобілі ЗСУ). Самі бойові дії з деякою іронією називають «дискотекою», «дзеркальною тишею», «приходом», «есемескою»; влучання ворожої ракети у цивільну чи військову споруду отримало назву «приліт», вибух на російській чи тимчасово окупованій території – «бавовна»; назва процесу «часткової мобілізації» в росії увійшла в нашу мову неологізмом «могилізація» (позбавлене будь-якого сенсу знищення чоловічого населення країни-агресора).

Чимало серед новоутворень часів війни оригінальних дієслівних форм. Так, на позначення ліквідації окупантів вживають слова «забайрактарити» (спалити ворожу техніку з використанням відомих літальних апаратів) чи його аналоги «заенлоїти», «застінгерити», «заджавелініти» (знищити окупантів із відповідних керованих ракет, зенітно-ракетних комплексів чи протитанкових ракетних комплексів). Бойові втрати злочинців передаються за допомогою дієслів «задвухсотити», «затрьохсотити», «присвітити», тобто поранити чи ліквідувати. Цікавими у цій групі неологізмів є і слова «наволонтерити» (знайти щось, що здавалося неможливим), «зукраїніти» (принизити росію на глобальному рівні), «базувати» (робити щось антиросійсько-позитивне, давати позитивну оцінку).

Як бачимо, в умовах війни словниковий склад української мови поповнився численними неологізмами військової тематики. Безперечно, їх поява є реакцією мови на процеси, що відбуваються сьогодні в суспільстві. Зрозуміло, що активне функціонування цих слів у мові може бути обмежене певним часовим проміжком, проте такі мовні реакції на нові обставини життя є важливим етапом для подальшого її розвитку, а тому потребують більш детального вивчення.

Одержано 29.10.2022

УДК 302.54+301+302.224

Олена Борисівна ОВЕРЧУК,

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Вікторія Анатоліївна ПЕРЦЕВА,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДИСКУРСИВНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ В СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Зараз у засобах масової інформації спостерігається заміна звичної для публіцистичного дискурсу культурно-просвітницької функції на агітаційно-інформаційну. Це продиктовано сучасними соціальними, політичними та економічними умовами в краї-

ні. Для збільшення аудиторії та привертання уваги сучасні ЗМІ використовують нові способи впливу, навіть такі нетрадиційні, як пряме епатування й апеляція до низьких інстинктів. Як наслідок, сучасний масмедійний дискурс повсякчас стикається з феноменом вербальної агресії.

Феномен вербальної агресії досліджується багатьма науками, оскільки характеризується гетерогенністю й адаптивністю. З одного боку, агресія обумовлена біологічними передумовами – інстинктами й темпераментом, а з іншого – такими соціальними категоріями, як культура, виховання, мікросередовище тощо. Агресивність сучасного світу й особливо комунікативного та інформаційного простору найбільше маніфестується в мові.

Зазвичай людина швидше реагує на негативну інформацію, ніж на інформацію з позитивним емоційним забарвленням. Ефективність впливу засобами вербальної агресії обумовлюється психологічними особливостями сприйняття конкретних фактів і явищ дійсності. Це дозволяє вербальній агресії функціонувати в ЗМІ повною мірою.

Спочатку вербальна агресія розглядалася лише як компонент політичного дискурсу, проте зараз все більше учених досліджує її в ситуаціях повсякденної комунікації й пропаганди.

Вербальна агресія проявляється:

- у жорсткому, підкресленому мовними засобами вираженні негативного емоційно-оцінного ставлення до когось-небудь або чогось-небудь, що зазвичай порушує етичні й естетичні норми комунікації;

- у перенасиченні масмедійного тексту вербалізованою негативною інформацією, метою якої є маніпуляція свідомістю для подальшого отримання будь-якої вигоди, а також політична або ідеологічна пропаганда.

Наразі через загальне зниження рівня мовної культури, помітне зростання асоціальності, інвективізацію й вульгаризацію мови спостерігається активізація пропаганди насильства в засобах масової інформації. Отже, агресивність можна розглядати як один із різновидів тональності масмедійного дискурсу, що функціонує за допомогою як суто мовних, так і власне дискурсивних засобів вираження емоцій, які мають маніпулятивну спрямованість.

На підставі цього можна виокремити дві великі групи мовних засобів вербальної агресії. До першої групи належать лексичні засоби мови, що виражають негативну оцінку, відкриту мовну агресію:

- інвективна й стилістично знижена ненормована лексика;
- okazionalizmi;
- агресивна метафора.

Другу групу утворюють засоби вербальної агресії, що реалізуються в тексті. Такими засобами є мовна демагогія, тенденційне використання негативною інформації, інтертекстуальність.

Так, засоби демагогії передбачають навіювання необхідної ідеї, яке не висловлюється прямо, а завуальовано нав'язується за допомогою різних мовних механізмів на підставі логічних законів мовного спілкування. Іронія, як один із найрозповсюджених і дієвих способів дискурсивної вербальної агресії в текстах сучасних ЗМІ, показує авторське ставлення, яке може нести в собі й виразну небезпеку. Якщо з певних причин іронія недоречна, вона сприймається як цинізм. Така обов'язкова складова іронії, як кепкування, часто набуває саркастичної форми, викликаючи серед аудиторії обурення й роздратування.

Розглядаючи дискурсивний прояв вербальної агресії, слід звернути увагу й на таке явище в мові сучасних ЗМІ, як перевантаженість тексту негативною інформацією. Такий ефект вербальної агресії може викликати негативні емоції та внутрішній протест.

Ще одним, на нашу думку, розповсюдженим видом сучасної дискурсивної вербальної агресії є введення до тексту специфічних елементів так званого «мовнокультурного феномену»:

✓ фрази, яка легко розпізнається представниками певної культури та складає основу певного суспільства;

✓ образу, що спирається на характерну національно-ціннісну ознаку.

Висновок. Отже, для сучасних засобів масової інформації характерне використання як активної, так і пасивної стратегії вербальної агресії. Вербальна агресія – це сучасний лінгвістичний феномен, етнокультурна специфіка якого репрезентується в образах мовної свідомості й особливостях комунікативної поведінки. Дослідження дискурсивної вербальної агресії в умовах сьогодення надзвичайно актуальне, адже дозволить уникати й запобігати її проявів як у ситуаціях повсякденної комунікації, так і в засобах масової комунікації.

Список бібліографічних посилань

1. Боева Е. В. Вербальна агресія та засоби її вираження у сучасному соціумі. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки.* 2011. № 13. С. 46–54. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvprpu_2011_13_10

2. Нікітіна А. В. Дискурсна особистість як лінгводидактичне поняття. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки.* 2015. № 4 (51). Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського. С. 271–282.

Одержано 07.10.2022

УДК 351

Катерина Валеріївна ПАСТУХ,

кандидат наук з державного управління

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД

Наразі питання щодо удосконалення державної регіональної політики у сфері вищої освіти в Україні набуває актуальності.

Державною регіональною політикою у сфері вищої освіти є складова частини загальнодержавної регіональної політики, що включає стратегію розвитку відносин у сфері вищої освіти та інструментів досягнення, реалізація якої здійснюється в рамках адміністративно-правових відносин, нормативно-правове забезпечення яких здійснюється в рамках адміністративного законодавства [1].

Вищу освіту визначають як сукупність знань, умінь і практичних навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, способів мислення, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у певній галузі знань за відповідною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [2].

Загальні ознаки, притаманні вищій освіті наступні:

– здійснюється за освітніми (освітньо-професійними чи освітньо-науковими) або науковими програмами;

– має на меті задоволення потреб населення, суспільства та держави в підготовці висококваліфікованих спеціалістів, які володіють науковими знаннями та практичними навичками в певній галузі знань;